

Kvazitiesas institūcijas apslēptais potenciāls administratīvajā procesā

Hidden Potential of the Institute of Quasi Court in Administrative Procedure

Dr. iur. Gatis Litvins

E-pasts: gatis.litvins@lv.lv, tālrunis: 67039251

Alternatīvās strīdu risināšanas metodes ir gan tādas, ar kuru palīdzību paši administratīvajā procesa dalībnieki var panākt vienprātību par strīda risinājumu, gan arī tādas, kuras pēc savas darbības ir līdzīgas tiesai, jo dalībnieki strīda izšķiršanu uztic neatkarīgam un objektīvam starpniekam. Viena no tādām metodēm ir šķīrējtiesa, otra – kvazitiesa. Raksta mērķis ir vispārīgi analizēt kvazitiesas institūcijas izpratni un nozīmi.

Atslēgvārdi: administratīvais process, tiesības uz taisnīgu tiesu, kvazitiesa.

Satura rādītājs

<i>levads</i>	111
1. <i>Kvazitiesas jēdziens</i>	112
2. <i>Atbilstība varas dališanas principam</i>	112
3. <i>Kvazitiesas institūta attīstības perspektīvas</i>	113
4. <i>Kvazitiesas priekšrocības salīdzinājumā ar tiesu</i>	116
5. <i>Vēršanās obligātums un kvazitiesas lēmuma pārsūdzība</i>	118
<i>Kopsavilkums</i>	118
<i>Izmantoto avotu saraksts</i>	119
<i>Atsauces</i>	121
<i>Summary</i>	124

levads

Administratīvajā procesa nepietiekamā kvalitātē iestādē un administratīvajās tiesās noslodze stimulē meklēt jaunas sadarbības un strīdu risināšanas metodes administratīvajā procesa pirmstiesas stadijā. Ar kvazitiesu izveidi valsts pārvalde apstiprina vēlmi strīdus ar privātpersonām atrisināt ārpus administratīvajās tiesās, garantējot šim procesam objektivitāti un efektivitāti. Kvazitiesa ir viena no metodēm, kura Latvijā ir nepietiekami pētīta. Tāpēc raksta¹ mērķis ir analizēt vienu no alternatīvajām tiesību aizsardzības un strīdu risināšanas metodēm – kvazitiesu – un novērtēt tās izmantošanas iespējas administratīvajā procesā. Mērķa sasniegšanai veicami šādi uzdevumi:

- 1) izmantojot Eiropas Cilvēktiesību tiesas, Eiropas Savienības Tiesas un valstu konstitucionālo tiesu atziņas, noskaidrot jēdziena “kvazitiesa” izpratni un šīs institūcijas atbilstību varas dališanas principam;

- 2) novērtēt šī tiesību institūta vēsturisko attīstību un prognozēt attīstības scenāriju Latvijā;
- 3) izmantojot ārvalstu pieredzi, definēt kvazitiesas priekšrocības salīdzinājumā ar administratīvo tiesu.

Raksta izstrādes gaitā izmantota salīdzinošā metode, pētāmajos jautājumos salīdzinot tiesisko regulējumu un praksi Latvijā un citās valstīs; vēsturiskā metode, izpētot kvazitiesas attīstību angļu-amerikāņu un kontinentālās Eiropas tiesību loka valstīs; analītiskā metode izmantota normatīvo aktu un citu tiesību avotu pētniecībai, lai identificētu kvazitiesas darbības noteikumus, problēmas un labākos iespējamus risinājumus.

1. Kvazitiesas jēdziens

Vārds “kvazi” (*quasi* – latīņu un angļu val.) nozīmē “šķietams, it kā, gandrīz”. Savukārt jēdziens “kvazitiesa” (*quasi judicial* – angļu val.) skaidrojams kā institūcija, kuras funkcija pēc būtības ir pielīdzināma tiesas spriešanai.² Tādējādi kvazitiesa administratīvajā procesā ir institucionāli valsts pārvaldei piederīga un funkcionāli neatkarīga, parasti koleģiāla institūcija, kura neformālā procesā nodrošina atklātu un objektīvu ārpustiesas strīdu izmeklēšanu un izšķiršanu iespējami īsākā laikā saskaņā ar valstij saistošiem starptautiskajiem līgumiem, likumiem un citiem normatīvajiem aktiem un kura sastāv no īpašā kārtībā ieceltiem kvalificētiem attiecīgās jomas ekspertiem, tādējādi nodrošinot, ka lēmuma pieņemšanā kvazitiesas locekļi ir neatkarīgi un ar speciālām zināšanām, kuras procesa dalībniekiem parasti pieejamas bez maksas.

Administratīvo tiesību kvazitiesas var būt nosauktas dažādi: tribunāls, senāts, palāta, šķīrējtiesa, komiteja, komisārs, starpnieks utt. Lai noteiktu, vai konkrētā institūcija ir kvazitiesa, nosaukumam nav izšķirošas nozīmes,³ jo vērtējams ir institūcijas funkcionālais un institucionālais stāvoklis. Míkola Romera Universitātes (*Mykolas Romeris University*) profesore Biruta Pranevičiene (*Birute Pranevičiene*) nepamatoti ombudu kvalificē kā kvazitiesu,⁴ jo tas nepieņem juridiski saistošus lēmumus un tā darbības veids ir atšķirīgs.

2. Atbilstība varas dalīšanas principam

Institucionāli kvazitiesa pieder izpildvarai un ir valsts pārvaldes iestāde, tomēr funkcionāli tā pilda tiesas spriešanas funkciju, jo izšķir administratīvos strīdus.⁵ Institucionālā piederība ir būtiskākā pazīme, kas to nošķir no tiesas. Attiecībā uz kvazitiesām Lielbritānijā lieto jēdzienu *executive justice* un Vācijā – *administrativ-justiz* jeb izpildvaras tiesa.⁶

Satversmes 92. pants noteic, ka ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā. Savukārt Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas⁷ (turpmāk – Konvencija) 6. pants paredz, ka ikvienam ir tiesības uz taisnīgu un atklātu lietas savlaicīgu izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā ar likumu noteiktā tribunālā. Eiropas Cilvēktiesību tiesa lietā *Golder v. The United Kingdom*⁸ nošķir jēdzienus “tiesa” un “tribunāls”. Lietā *Ringeisen v. Austria*⁹ Eiropas Cilvēktiesību tiesa paskaidro, ka kvazitiesa ir tribunāls Konvencijas 6. panta izpratnē, tādējādi Konvencijas 6. pants ietver ne tikai tiesu tās klasiskā izpratnē,¹⁰ bet arī kvazitiesas. Arī Satversmes tiesa atzinusi, ka Konvencijas 6. pants nav kategorisks un stingri nenosaka, ka, tikai vēršoties tiesā, iespējams realizēt tiesības uz taisnīgu lietas izskatīšanu.¹¹

Eiropas Cilvēktiesību tiesa lietā *X v. The United Kingdom*¹² norāda, ka Konvencijas dalībvalstis pašas var izvēlēties labāko vai piemērotāko veidu, kā nodrošināt taisnīgu un atklātu lietas izskatīšanu. Ne tikai tiesa, bet arī kvazitiesa potenciāli ir efektīva institūcija, kura var veiksmīgi kontrolēt iestāžu rīcību administratīvajā procesā un aizsargāt cilvēktiesības.¹³ Lai kvazitiesu atzītu par neatkarīgu un objektīvu institūciju, tai jāatbilst šādiem kritērijiem:

- 1) statuss noteikts likumā;¹⁴
- 2) locekļu iecelšanas, pirmstermiņa atcelšanas un atbrīvošanas kārtība nerada šaubas par to objektivitāti;¹⁵
- 3) locekļi ir neatkarīgi no izpildvaras, procesa dalībniekiem un citu ietekmes;¹⁶
- 4) lietas izskatīšanas process ir taisnīgs ar adekvātām procesuālām garantijām;
- 5) juridiski saistošu lēmumu parasti pieņem koleģiāli.

Tiesas spriešanas funkciju var izpildīt arī no pārējās valsts pārvaldes funkcionāli neatkarīga valsts pārvaldes institūcija, kas veido atkāpi no varas dalīšanas principa. Varas sadales shēma neizslēdz zināmus principiālo robežu pārkāpumus. Arī tad, ja viens varas atzars izpilda otra varas atzara funkcijas, tiek sasniegts varas dalīšanas patiesais mērķis, kamēr valsts institūciju dažādās grupas savstarpēji iedarbīgi kontrolē viena otru.¹⁷ Turklāt demokrātiskā valstī varas dalīšanas princips ne tikai nošķir varas atzarus, bet ietver arī prasību pēc to savstarpējas sadarbības, jo visu varas atzaru kopējais mērķis ir demokrātijas stiprināšana tautas interesēs.¹⁸

Kontrole pār valsts pārvaldes lēmumiem jāsteno institūcijai, kura sava procesa, sastāva un kapacitātes dēļ ir vispiemērotākā šim uzdevumam.

3. Kvazitiesas institūta attīstības perspektīvas

Kvazitiesas institūts administratīvajās tiesībās tradicionāli asociējas ar angļu-amerikāņu tiesību loka valstīm, piemēram, Lielbritāniju, Jaunzēlandi, Kanādu, Austrāliju,¹⁹ jo tieši tajās tas mērķtiecīgi attīstīts un kļuvis par būtisku tiesību aizsardzības un administratīvo strīdu risināšanas metodi. Kontinentālās Eiropas tiesību loka valstīs 19. un 20. gs. mijā izvēlējās citu attīstības virzienu, tiesību aizsardzību un strīdu izskatīšanu uzticot vispārējās jurisdikcijas tiesām vai arī veidojot specializētās – administratīvās tiesas. Tomēr kvazitiesa nav unikāls tiesību institūts tikai angļu-amerikāņu tiesību loka valstīs, bet arī kontinentālās Eiropas tiesību loka valstīs.

Jau Svētās Romas impērijā 15. gs. kontinentālās Eiropas tiesību loka valstīs privātpersonām bija pieejama kvazitiesu institūcija. Paralēli impērijas līmeņa augstāko tiesu veidošanai vietējā līmenī veidoja administratīvos paneļus (*Kamerjustiz* vai *Kameraljustiz* – vācu val.) – valsts pārvaldes iestādes, kuru uzdevums bija izskatīt privātpersonas iebildumus pret valsts pārvaldes rīcību. Administratīvo paneļu galvenais mērķis nebija privātpersonu tiesību aizsardzība pret prettiesiskiem iestāžu lēmumiem, bet gan iestāžu darba efektivitātes nodrošināšana.²⁰

Prūsija no 1872. līdz 1875. gadam izveidoja trīs valsts pārvaldes lēmumu pārsūdzēšanas pakāpes – apriņķa komiteja (*Kreisausschusse* – vācu val.), apgabala komiteja (*Bezirksausschusse* – vācu val.) un Augstākā administratīvā tiesa (*Preußisches Oberverwaltungsgericht* – vācu val.)²¹ – no kurām pirmās divas bija kā kvazitiesas, bet augstākā kā tiesa. Apriņķa un apgabala komitejas bija cieši saistītas ar valsts pārvaldi, un tikai Augstākā administratīvā tiesa bija pilnīgi neatkarīga. Tāpat citās vācu zemēs, izņemot Virtembergu (*Württemberg*), pārņēma Prūsijas administratīvās justīcijas modeli.²² Komiteju locekļi bija ierēdņi.²³

No 1874. līdz 1924. gadam visās vācu zemēs pastāvēja duāla sistēma: zemākajās instancēs administratīvo justīciju realizēja kvazitiesas, bet augstākajās – administratīvā tiesa. Rajona komiteju sastāvā bija ierēdņi un seši piesēdētāji. Apgabala komitejas sastāvēja no apgabala valdības vadītāja vai tā pārstāvja un sešiem citiem locekļiem, no kuriem divi bija ierēdņi ar juridiskām zināšanām. Pēc 1945. gada Vācijā varas dalīšanas princips tika realizēts bez atkāpēm un arī pirmās divas justīcijas pakāpes tika pārveidotas par tiesu.²⁴

Neskatoties uz šādu attīstības pavērsienu Vācijā, citās valstīs, piemēram, Austrijā, Lietuvā, Dānijā un Nīderlandē, kvazitiesām joprojām ir būtiska nozīme.²⁵ Austrijā un Lietuvā pēdējo 20 gadu laikā izveidota stabila kvazitiesu sistēma, lai gan Austrijā atsevišķas kvazitiesas darbojas arī agrāk un šobrīd diskutē par sistēmas reformu.²⁶

Austrijas Federācijas konstitūcijas 129. pants noteic, ka valsts pārvaldes lēmumu tiesiskumu nodrošina federālo zemju neatkarīgie administratīvie senāti, Patvērumu tiesa un Administratīvā tiesa. Zemju senātus izveidoja 1991. gadā, radot Austrijā divu pakāpju administratīvo justīciju, un tie darbojas kā pirmā pārsūdzēšanas instance. Privātpersona var vērsties senātos tikai pēc apstrīdēšanas kārtības ievērošanas, ja vien likums neļauj sūdzību iesniegt uzreiz senātā (Austrijas Federācijas konstitūcijas 129. a pants). Tie pārbauda ne tikai iestāžu administratīvo aktu vai faktiskās rīcības tiesiskumu, bet arī faktiskos apstākļus.²⁷ Bez federālo zemju neatkarīgajiem administratīvajiem senātiem Austrijā darbojas arī specializētās kvazitiesas, piemēram, Neatkarīgais politiskā patvēruma lietu senāts, Vides lietu senāts, Federālais komunikāciju senāts, Augstākā disciplināro lietu komisija.

Lietuvā atbilstoši Administratīvā procesa likumam,²⁸ Publiskās administrācijas likumam,²⁹ Administratīvo komisiju likumam³⁰ un Nodokļu administrācijas likumam pastāv kvazitiesu sistēma tiesību aizsardzības un administratīvo strīdu risināšanai, ko izveidoja 1999. gadā vienlaikus ar administratīvajām tiesām. Kvazitiesu sistēma sastāv no divām apakšsistēmām: vispārējās un specializētās. Vispārējā sistēma sastāv no divu līmeņu administratīvo strīdu komisijām: pašvaldības un valsts. Līdz 2010. gadam bija vēl arī trešais – apgabala līmenis, tomēr ekonomiskās situācijas dēļ to likvidēja.³¹ Starp pašvaldību komisijām, Galveno administratīvo strīdu risināšanas komisiju un Nodokļu strīdu izskatīšanas komisiju nepastāv hierarhiskas attiecības.

Atšķirībā no Lietuvas Austrijā kvazitiesu loma ir lielāka, jo no divām administratīvās justīcijas instancēm viena ir kvazitiesa, savukārt Lietuvā kvazitiesas ir tiesību aizsardzības un strīdu risināšanas papildu metode blakus divām administratīvo tiesu instancēm, un privātpersonai nav obligāti jāvērsas tajās. Austrijā un Lietuvā kvazitiesas nav apstrīdēšanas iestādes un tās izskata privātpersonas iesniegumus par iestādes administratīvo aktu vai faktisko rīcību pēc tam, kad ir ievērota apstrīdēšanas stadija. Savukārt Dānijā nodokļu strīdos kvazitiesas darbojas kā apstrīdēšanas iestādes. Ir izveidoti divu līmeņu nodokļu apstrīdēšanas tribunāli: pašvaldību un valsts, kuros privātpersona var apstrīdēt nodokļu administrācijas lēmumus. Privātpersonai ir izvēles iespēja sākotnēji apstrīdēt šo lēmumu pašvaldības līmeņa tribunālā un pēc tam Valsts nodokļu tribunālā vai arī uzreiz Valsts nodokļu tribunālā. Valsts nodokļu tribunāla lēmumu var pārsūdzēt tiesā.³²

Latvijā nav izveidota kvazitiesu sistēma, tomēr, aplūkojot administratīvās justīcijas attīstību, konstatējams, ka šādas idejas bijušas, un arī šobrīd šis tiesību institūts darbojas atsevišķās administratīvo tiesību nozarēs. Izstrādājot Administratīvā procesa likumprojektu, Eiropas Savienības Tiesas tiesnesis Egils Levits ierosināja

atsevišķās administratīvo tiesību nozarēs apstrīdēšanu augstākā iestādē aizstāt ar kvazitiesas procesu.³³ Arī Latvijas Universitātes profesors Kārlis Dišlers norāda, ka ir iespējami starpveidojumi starp administratīvajām iestādēm un istajām administratīvajām tiesām, proti, speciāli koleģiāli orgāni, kuru uzdevums ir pieņemt un skatīt ieinteresēto personu sūdzības par konkrētiem administratīvajiem aktiem, kas vērsti pret šīm personām.³⁴

Kvazitiesu pastāvēšanas iespēja izriet arī no Valsts pārvaldes iekārtas likuma³⁵ 37. panta piektās daļas 3. punkta, kurā teikts, ka “lēmumu pieņem koleģiāla institūcija, kuras locekļi savu pienākumu pildīšanā ir neatkarīgi un nav pakļauti rīkojumiem vai citādi ietekmei attiecībā uz savu lēmumu, un institūcijas lēmumu pieņem saskaņā ar likumā vai Ministru kabineta noteikumos paredzētu procedūru, kurā tiek piemēroti tiesas procesam raksturīgi pierādīšanas principi”.

Administratīvā procesa efektīvizēšanas koncepcijā³⁶ tiek norādīts, ka vairākas iestādes, piemēram, Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija, Finanšu un kapitāla tirgus komisija, Datu valsts inspekcija un Konkurences padome, darbojas kā institūcijas, kurām raksturīgas kvazitiesas pazīmes.³⁷ Atšķirībā no kvazitiesām Lietuvā un Austrijā iepriekš minētās iestādes izpilda pārvaldes uzdevumu – izdod administratīvos aktus, nevis izšķir administratīvos strīdus, izskatot privātpersonas sūdzības. Latvijā kvazitiesas iestāde bija, piemēram, 2005. gadā likvidētā Bēgļu lietu apelācijas padome.

Latvijā lielākā daļa lietu tiek izskatītas trijās administratīvo tiesu pakāpēs. Izvēlētais modelis veidots, pamatojoties uz citu valstu (piemēram, Vācijas) pieredzi un vēsturisku tradīciju, nevis sociālajai realitātei atbilstošu tiesību doktrīnu. Klasiskais administratīvās justīcijas modelis nav izturējis laika pārbaudi. Pieejamais tiesību aizsardzības līmenis demokrātijas attīstības posmā ir vērtējams pozitīvi, tomēr tas samērojams ar faktisko situāciju un sistēmas efektivitāti kopumā. Nopietni jādomā par metodēm, kā efektīvizēt tiesību aizsardzības un strīdu risināšanas sistēmu.

Kvazitiesas var darboties dažādās administratīvā procesa stadijās, un valstis var veidot divu veidu kvazitiesas, kuras vienlīdz var pastāvēt, lai efektīvizētu tiesību aizsardzību un strīdu risināšanu. Pirmajā gadījumā kvazitiesa ir alternatīva apstrīdēšanas iestādei, bet ar lielāku kapacitāti un kvalitātes standartu, un tai nav obligāti jāizpilda Konvencijas 6. panta un Satversmes 92. panta prasības, jo šādas kvazitiesas lēmumu var pārsūdzēt tiesā. Otrajā gadījumā kvazitiesa ir alternatīva administratīvajai tiesai un atbilst šim neatkarības standartam.

Jāņem vērā demokrātijas attīstības ilgums un konsekvences, un, pamatojoties uz to, jāveido tiesību alternatīvās metodes. Lai efektīvizētu tiesību aizsardzību un mazinātu administratīvo tiesu pārslodzi, jāveic būtiskas reformas, tajā skaitā institucionālas, kuras dos rezultātu ilgtermiņā. Apstākļos, kad palielinās pieteikumu skaits,³⁸ jārada efektīva pirmstiesas tiesību aizsardzības un strīdu risināšanas sistēma. Rietumeiropas valstu pieredze apstiprina,³⁹ ka demokrātiskas un atbildīgas valsts pārvaldes un sabiedrības tiesiskās kultūras veidošanās ir ilgstošs process, kā rezultātā administratīvo strīdu skaits turpinās palielināties un ilgtermiņā pārsniegs administratīvo tiesu kapacitāti, lai visas lietas izskatītu saprātīgā termiņā.

Meklēt moderno nozīmē atgriezties sākotnē.⁴⁰ Latvijā jādažādo administratīvā justīcija, veidojot to no tradicionālās tiesvedības un kvazitiesas procesa. Administratīvā justīcija jāpadara neformālāka un efektīvāka, nesamazinot pieejamību tiesību aizsardzības sistēmai. Kvazitiesas varētu nodrošināt kvalitatīvu tiesību aizsardzību un strīdu risināšanu, kā arī samazināt tiesu noslogojumu, tajā pašā laikā nesamazinot kopējo tiesību aizsardzības līmeni.

Latvijā administratīvo justīciju varētu attīstīt divos virzienos, veidojot Konvencijas 6. pantam un Satversmes 92. pantam atbilstošas:

- 1) specializētās kvazitiesas lielākajās lietu kategorijās (piemēram, pašvaldību lietās – aptuveni 30 %, nodokļu lietās – aptuveni 20% no gada laikā tiesā saņemtajiem pieteikumiem);⁴¹
- 2) specializētās un vispārīgās kvazitiesas, kas izskatītu sūdzības par tiešās valsts pārvaldes iestāžu lēmumiem un rīcību.

Īstenojot pirmo variantu, konkrētajās lietu kategorijās reducējams tiesas instanču skaits. Pieņemtie lēmumi nebūtu pārsūdzami Administratīvajā rajona tiesā, bet uzreiz Administratīvajā apgabaltiesā. Īstenojot otro variantu, būtu reformējama administratīvo tiesu sistēma, saglabājot divas tiesu pakāpes. Šādas izmaiņas veicama vidējā termiņā vai ilgtermiņā.

Vislietderīgāk veidot kvazitiesas kā alternatīvu administratīvajai tiesai. Tajās varētu vērsties pēc apstrīdēšanas kārtības ievērošanas.

Demokrātijas un labas pārvaldības principi prasa mazināt paternālismu pār administratīvā procesa dalībniekiem. Pašiem administratīvā procesa dalībniekiem jādod iespēja panākt vienprātību strīda risinājumā. Jo biežāk tas izdosies, jo vairāk liecinās par atbildīgu sabiedrību un valsts pārvaldi.

4. Kvazitiesas priekšrocības salīdzinājumā ar tiesu

Nereti ir gadījumi, kad kvazitiesa pārtop par tiesu. Iemesli tam var būt dažādi, bet galvenokārt tie saistīti ar to, ka kvazitiesas process *de facto* neatšķiras no tiesvedības. Piemēram, 2008. gadā Austrijas Neatkarīgais Federācijas Patvēruma tribunāls tika pārveidots par Patvēruma tiesu, kuras lēmums tagad ir galīgs.⁴² Kvazitiesas process ieņem būtisku lomu Rietumeiropas demokrātisko valstu administratīvajā justīcijā, jo tam salīdzinājumā ar tiesu ir vairākas priekšrocības.

4.1. Procesā neformalitāte un institucionāla pieejamība

Administratīvo procesu tiesā reglamentē detalizēti noteikumi (sk. Administratīvā procesa likuma⁴³ 120.–386. pantu), savukārt kvazitiesā procesa noteikumi ir vienkāršāki un elastīgāki.⁴⁴ Kvazitiesā nenotiek tik reglamentēta un detalizēta pierādījumu pārbaude, piemēram, ja lietā ir liecinieku rakstveida liecības, tad tos neaicina uz sēdi un tikai izņēmuma gadījumos sēdē nolasa.⁴⁵ Lēmumiem nav precīzi noteiktas struktūras, un to apjoms parasti ir salīdzinoši mazāks (sal. Latvijas Administratīvās rajona tiesas spriedumu⁴⁶ un Lietuvas Galvenās administratīvo strīdu risināšanas komisijas lēmumu⁴⁷). Iepriekš minētais gan nenozīmē, ka nav nekādu procesa noteikumu. Procesam jābūt tādā, lai nodrošinātu taisnīgu un objektīvu lietas izskatīšanu un lietas dalībnieki zinātu savas tiesības un pienākumus.

4.2. Procesā ātrums un spēja izskatīt lielu skaitu sūdzību

Kvazitiesa gada laikā spēj izskatīt lielāku skaitu sūdzību nekā tiesa.⁴⁸ Neformālais un elastīgais process nodrošina darba ātrumu. Lai arī ātrums pats par sevi nav pašmērķis, jo svarīgāks par to ir taisnīgs, tiesisks un kvalitatīvs risinājums, tomēr arī efektivitātes princips ir būtisks tiesību aizsardzībā, jo veicina tiesisko noteiktību. Lietuvā pašvaldību komisijas un Galvenā administratīvo strīdu risināšanas komisija lēmumu pieņem, balsojot 14 dienu laikā pēc privātpersonas iesnieguma saņemšanas.⁴⁹ Nodokļu komisija lēmumu pieņem, balsojot 60 dienu laikā pēc privātpersonas iesnieguma saņemšanas.⁵⁰

4.3. Funkcionāla specializācija

Strīdu izšķiršana neaprobežojas tikai ar likumu formālu piemērošanu lietā konstatētajiem faktiskajiem apstākļiem. Lietas risinājumam jābūt taisnīgam un tiesiskam, kas savukārt pieprasa zināšanas ārpus tiesību zinātnes. Kvazitiesas locekļi ir konkrētās administratīvo tiesību nozares neatkarīgi profesionāļi, kas nodrošina lietas izvērtēšanu kvalitatīvi un savlaicīgi, jo tiem nav nepieciešams papildu laiks, lai iepazītos ar nozares tiesisko regulējumu, tā specifiku un problēmām. Kvazitiesas locekļi pēc profesijas bieži vien ir ne tikai juristi, bet arī citu nozaru profesionāļi, radot balansu starp juridiskām un konkrētās nozares zināšanām. Tiesnesis nevar būt speciālists visās jomās, bet labi pārzina juridiskos pamatjautājumus. Specifiskos un starpdisciplināros jautājumos viņam varētu nebūt pietiekamu zināšanu un jautājuma izprašana prasītu papildu laiku. Šī kvazitiesas priekšrocība nav aizstājama ar iespēju pieaicināt vienu vai vairākus ekspertus, kas sniegtu atzinumu par kādas nozares specifiskiem jautājumiem. Turklāt Lietuvā tiesneši atzīst, ka tad, ja tiesai nākas skatīt lietu, kura pirms tam nav tikusi vērtēta administratīvo strīdu risināšanas komisijā, tai nākas patērēt ievērojami vairāk laika, lai apkopotu visus nepieciešamos dokumentus un pierādījumus.⁵¹

4.4. Mazākas procesa izmaksas

Parasti privātpersonai nav jāmaksā valsts nodeva par pieteikuma iesniegšanu kvazitiesā. Kvazitiesas procesā privātpersonai nav arī nepieciešams pārstāvis ar juridiskām zināšanām, jo, līdzīgi kā Latvijā administratīvās tiesas, arī kvazitiesas isteno objektīvās izmeklēšanas principu.⁵² Valstij nav arī jānodrošina juridiskā palīdzība, lai garantētu atbilstošu pieejamību tiesai.⁵³ Ja arī tā ir nepieciešama, valstij tā jānodrošina nevis pārstāvniecībai, bet konsultāciju sniegšanai.⁵⁴ Jebkurā gadījumā privātpersonai nav liegts noligt sev pārstāvi, lai palielinātu procesa kvalitāti.

Ņemot vērā, ka strīds tiek atrisināts ātrāk nekā tiesā, tiek novērsts papildu kaitējums vai zaudējumi, kas var rasties saistībā ar ilglaicīgu tiesisko nenoteiktību. Turklāt kvazitiesu sistēmas izveidošana un uzturēšana valstij izmaksā lētāk nekā tiesu sistēma, jo parasti tās locekļu amatalga ir mazāka nekā tiesnešiem.⁵⁵ Līdz ar to gan privātpersonām, gan valstij kvazitiesu sistēma izmaksā lētāk.⁵⁶

4.5. Lielāka līdzdalība labas pārvaldības veicināšanā

Valsts pārvaldes iestāžu darba kvalitāte ir atkarīga no tiesību aizsardzības un strīdu risināšanas metožu efektivitātes. Ja valsts pārvaldes darba kvalitāte uzlabojas, tiek sasniegts viens no mērķiem. Tomēr arī metožu efektivitāte atkarīga no valsts pārvaldes darba kvalitātes. Jo kvalitatīvāks iestāžu darbs, jo mazāks ir sūdzību skaits. Tādējādi tas ir abpusējs process. Kvazitiesas uzklausa visu dalībnieku argumentus un viedokļus, analizē tos, izšķir administratīvos strīdus, veido un stiprina pareizo praksi.⁵⁷ Kvazitiesa var aktīvi un regulāri konsultēt izpildvaru un likumdevējvaru valsts pārvaldes problēmu novēršanā. Eiropas Savienības Tiesa atzinusi, ka šādu ziņojumu sniegšana neietekmē kvazitiesas neatkarību.⁵⁸

4.6. Plašāks pilnvaru apjoms

Ņemot vērā, ka kvazitiesa pieder izpildvarai, tai var būt, bet var arī nebūt tādas pašas pilnvaras kā administratīvā akta izdevējstādei. Tā var ne tikai kontrolēt administratīvā akta tiesiskumu un lietderību, bet, ja nepieciešams, grozīt, papildināt vai izdot jaunu administratīvo aktu.⁵⁹ Šādas kompetences piešķiršanas lietderība katrā gadījumā jāvērtē atsevišķi.

5. Vēršanās obligātums un kvazitiesas lēmuma pārsūdzība

Vēršanās kvazitiesā var būt kā fakultatīva iespēja vai arī kā obligāts vispārīgs pienākums pirms vēršanās tiesā. Vēršanos kvazitiesā jau no paša sākuma var noteikt par obligātu, jo īpaši tad, ja tā aizstāj apstrīdēšanas iestādi. Lietuvā atšķirībā no Austrijas, Lielbritānijas un Austrālijas vēršanās komisijās nav obligāts pienākums. Privātpersonai ir izvēles iespēja sākumā vērsties pašvaldību un Galvenajā administratīvo strīdu risināšanas komisijā, kā arī Nodokļu strīdu komisijā (Lietuvas Nodokļu administrācijas likuma⁶⁰ 145. panta pirmā daļa) vai arī uzreiz administratīvajā tiesā. Juridiskajā literatūrā gan tiek aicināts vēršanos komisijās padarīt par obligātu priekšnoteikumu, pirms tiek atļauts iesniegt pieteikumu tiesā.⁶¹

Kvazitiesas lēmuma pārsūdzamība tiesā atkarīga no tā, vai tā atbilst Konvencijas 6. panta prasībām attiecībā uz taisnīgu un atklātu lietas savlaicīgu izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā tribunālā, un no valsts nodrošinātā tiesību aizsardzības līmeņa. Ja kvazitiesā atbilst šim nosacījumam, tad kvazitiesas process skatāms Konvencijas 6. panta kontekstā un ņemot vērā, ka tiesības uz tiesas pieejamību nav absolūtas,⁶² jo tās leģitīma mērķa sasniegšanai var samērīgi ierobežot tiktāl, ciktāl šīs tiesības netiek atņemtas pēc būtības,⁶³ arī kvazitiesas lēmumu pārsūdzību var ierobežot. Valstij ir pienākums paredzēt taisnīgu lietu izskatīšanas procedūru, bet ne pienākums visās lietās paredzēt iespēju pārsūdzēt nolēmumu apelācijas un kasācijas kārtībā.⁶⁴ Tomēr administratīvā procesa dalībniekiem aizliegt pārsūdzības tiesības var tikai izņēmuma gadījumos. Kvazitiesas process ir neformālāks nekā tiesas process. No vienas puses, neformāls process strīdu atrisina savlaicīgāk un nodrošina resursu ietaupījumu, no otras puses, lietā jāpanāk taisnīgs un tiesisks risinājums. Lai to maksimāli garantētu, nepieciešams jau formālāks tiesas process, kas ir ilgāks un dārgāks. Kvazitiesu lēmumiem jābūt pārsūdzamiem tiesā, lai novērstu iespējamās kļūdas, kas var tikt pieļautas neformālā procesā. Šādā veidā izpaužas kvazitiesu un tiesu sadarbība, lai nodrošinātu taisnīgumu. Ja kvazitiesas lēmumus nevarēs pārsūdzēt tiesā, tas būs pretrunā ar varas dalīšanas principu, jo izjauks izpildvaras un tiesu varas atzaru savstarpēju kontroli. Turklāt, ja privātpersonas vēršanās kvazitiesā ir brīvprātīga, kvazitiesas lēmumam jābūt pārsūdzamam tiesā. Ja personai būs liegta iespēja lēmumu pārsūdzēt, tā neizvēlēsies vērsties kvazitiesā.

Kopsavilkums

1. Tiesības uz taisnīgu tiesu uzskatāmas par nodrošinātām, ja lietu izskata neatkarīga un objektīva ar likumu izveidota institūcija, kas var būt ne tikai tiesa, bet arī kvazitiesā, kura atrodas ārpus klasiskās tiesu sistēmas.
2. Valsts varas kopējais mērķis ir nodrošināt kvalitatīvu administratīvo justīciju. Būtiskāka par institucionālo piederību ir institūcijas funkcionālā neatkarība un objektivitāte, tāpēc atkāpe no varas dalīšanas principa ir pieļaujama. Ar likumu pilnvarotas valsts pārvaldes institūcijas sabiedrības interesēm atbilstoša mērķa sasniegšanā var darboties līdzīgi kā tiesas, ja tādā veidā nenotiek varas uzurpācija un tiek nodrošināta savstarpēja uzraudzība.
3. Kvazitiesas gan agrāk, gan pašlaik ir efektīva tiesību aizsardzības un strīdu risināšanas metode gan kontinentālās Eiropas tiesību loka, gan angļu-amerikāņu tiesību loka valstīs.
4. Kvazitiesas institūcijai ir vairākas priekšrocības (procesa neformalitāte un institucionāla pieejamība, procesa ātrums un spēja izskatīt lielu skaitu sūdzību, funkcionāla specializācija, mazākas procesa izmaksas, lielāka līdzdalība labas

pārvaldības veicināšanā, plašāks pilnvaru apjoms), kas ļauj padarīt administratīvo justīciju neformālāku un dinamiskāku, tādējādi efektīvi nodrošinot tiesības uz taisnīgu tiesu.

5. Atšķirībā no ārvalstu pieredzes Latvijā tiesību zinātnieku ieteiktās līdzšinējās kvazitiesas ir alternatīva nevis administratīvajai tiesai, bet gan apstrīdēšanai.

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

Šis darbs izstrādāts ar Eiropas Sociālā fonda atbalstu projektā “Atbalsts doktora studijām Latvijas Universitātē”.

Izmantoto avotu saraksts

Literatūra

1. Barnett, H., Jago, R. Constitutional & Administrative Law. Eighth edition. London: Taylor & Francis, 2011.
2. Bilak, D. A. Administracine Justicija Lietuvoje. Vertinimas. (Administrative Justice in Lithuania an Assessment). Parengė Jungtinių Tautų vystymo programa. Vilnius: UNDP, 2003.
3. Brown, L. N., Bell, J. S. French Administrative Law. Fifth Edition. Oxford: Clarendon press, 1998.
4. Bukovskis, V. Administratīvās tiesas reforma. *Tieslietu Ministrijas Vēstnesis*, Nr. 7–9, 1925.
5. Cane, P. Administrative Law. Fourth Edition. Oxford: Oxford University Press, 2004.
6. Cipeliuss, R. Vispārējā mācība par valsti. Rīga: Izdevniecība AGB, 1998.
7. Creyke, R. Tribunals in the common law world. Sydney: Federation Press, 2008.
8. Dišlers, K. Ievads administratīvo tiesību zinātnē. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002.
9. Holoubek, M., Lang, M. Die Schaffung einer Verwaltungsgerichtsbarkeit erster Instanz. Wien: Linde Verlag, 2008.
10. Künnecke, M. Tradition and Change in Administrative Law. An Anglo-German Comparison. Leipzig: Springer, 2007.
11. Levits, E. Administratīvā procesa likuma 2. panta komentārs. Rakstu krājums administratīvajiem tiesnešiem. Rīga: Publisko tiesību institūts, 2003.
12. Levits, E. Vēstule toreizējai Valsts reformu ministrei Vitai Tēraudai par Administratīvā procesa likumprojektu, ko Ministru kabinets 1995. gada vasarā iesniedza Saeimai. Vīne, 05.02.1995. Nepublicēts.
13. Leyland, P., Woods, T. Administrative Law. Fourth Edition. Oxford: Oxford University Press, 2002.
14. Linden, E. C. H. J. Judicial lawmaking and administrative Law. Antwerpen: Intersentia, 2005.
15. Pass, O. Tagadni meklējot. Nobela prēmijas lekcija 1990. gadā. Pieejams: http://www.satori.lv/raksts/178/Oktavio_Pass/Tagadni_meklejojot_Nobela_lekcija_1990_gada [skatīts 03.01.2013.].
16. Phillips, O. H. Constitutional and Administrative Law. Fifth edition. London: Sweet & Masewell, 1973.
17. Pleps, J., Pastars, E., Plakane, I. Konstitucionālās tiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2004.
18. Pranevičiene, B. Quasi-courts in the System of Control of the Legality of Administration Activities and Investigation of Administrative Disputes. Doktoro disertācijas santrauka. Socialiniai mokslai, teise (01 S), Vilnius, 2003.
19. Puymbroeck, R.V. Comprehensive legal and judicial development: toward an agenda for a just and equitable society in the 21st century. Washington: World Bank Publications, 2001.
20. Robson, W. A. Justice and Administrative Law. London: Macmillan & Co, 1928.
21. Ryan, M., Foster, S. Unlocking Constitutional & Administrative Law. Series editors: Martin J., Turner C. London: Hodder Arnold, 2007.
22. Singh, M. P. German Administrative Law in Common Law Perspective. 2nd edition. Berlin: Springer, 2001.
23. Smith, S. A. Constitutional and Administrative Law. London: Penguin Books, 1971.

24. Wiesböck, C. Establishment of the Asylum Court, Exclusion of the Administrative Court – No total revision of the Austrian Constitution. *Vienna Journal on International Constitutional Law*, April 2009, vol. 3.
25. 2009 metų Mokestinių ginčų komisija prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės veiklos ataskaita. Vilnius: Mokestinių ginčų komisija prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, 2010. Pieejams: <http://www2.mgk.lt/veiklos-ataskaitos> [skatīts 11.12.2012.].
26. 2009 metų Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos veiklos ataskaita. Vilnius: Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos, 2010. Pieejams: <http://www.vagk.lt/lt/body.php?c=1198246909&p=1203925467> [skatīts 29.12.2012.].
27. 2010 metų Mokestinių ginčų komisija prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės finansinių atskaitų rinkinys. Vilnius: Mokestinių ginčų komisija prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, 2009. Pieejams: <http://www2.mgk.lt/?pageid=55> [skatīts 12.12.2012.].
28. 2011 metų Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos finansinė atskaitomybė. Vilnius: Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos, 2012. Pieejams: <http://www.vagk.lt/lt/body.php?c=1198246909&p=1203925467> [skatīts 12.12.2012.].
29. Ar Latvijas Republikas Ministru kabineta 2007. gada 4. decembra sēdes protokolu Nr. 68 39. § apstiprinātā Administratīvā procesa efektivizēšanas koncepcija. Pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=2413> [skatīts 12.01.2013.].
30. Lietuvos Respublikos Administracinių ginčų komisijų įstatymo 2, 3, 5, 6, 18 straipsnių pakeitimo ir 4 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymas. Pieejams: http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=376357 [skatīts 03.01.2013.].
31. The administrative justice system. A justice system at the heart of relations between citizens and public authorities. Paris: Conseil d'état, 2010.
32. Vyriausioji administracinių ginčų komisija sprendimas 2010 m. kovo 9 d. Nr. 3R- (2010/05-4R-43). Pieejams: http://www.vagk.lt/lt/ks_sprendimai.php?id=47 [skatīts 27.12.2012.].

Normativie akti

1. Latvijas Republikas Satversme: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 43, 1993, 1. jūlijs.
2. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms as amended by Protocols Nos. 11 and 14 with Protocols Nos. 1, 4, 6, 7, 12 and 13. Pieejams: http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/D5CC24A7-DC13-4318-B457-5C9014916D7A/0/ENG_CONV.pdf [skatīts 03.01.2013.].
3. Publisko iepirkumu likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 65, 2006, 25. aprīlis.
4. Administratīvā procesa likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 164, 2001, 14. novembris.
5. Augstskolu likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 179, 1995, 17. novembris.
6. Lietuvos Respublikos Administracinių bylų teisenos įstatymas. Pieejams:
7. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_e?p_id=397519&p_query=&p_tr2= [skatīts 02.01.2013.].
8. Republic of Lithuania Law on Administrative Proceedings. Pieejams:
9. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_e?p_id=91191&p_query=&p_tr2= [skatīts 02.01.2013.].
10. Lietuvos Respublikos Viešojo administravimo įstatymas. Pieejams:
11. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_e?p_id=390913&p_query=&p_tr2= [skatīts 02.01.2013.].
12. Republic of Lithuania Law on Public Administration. Pieejams:
13. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_e?p_id=403417&p_query=&p_tr2= [skatīts 02.01.2013.].
14. Lietuvos Respublikos Administracinių ginčų komisijų įstatymas. Pieejams:
15. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_e?p_id=377093&p_query=&p_tr2= [skatīts 02.01.2013.].
16. Republic of Lithuania Law on Administrative Disputes Commissions. Pieejams: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_e?p_id=91193&p_query=&p_tr2= [skatīts 03.01.2013.].

Tiesu prakses materiāli

1. Par Civilprocesa likuma 400. panta pirmās daļas 1. punkta un 405. panta pirmās un trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2010. gada 17. maija spriedums lietā Nr. 2009-93-01. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 79, 2010, 20. maijs.
2. Par likuma "Par tiesu varu" pārejas noteikumu 7. punkta otrā teikuma un 17. punkta (2008. gada 14. novembra likuma redakcijā) atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1., 83. un 107. pantam:

- Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2010. gada 18. janvāra spriedums lietā Nr. 2009-11-01. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 10, 2010, 20. janvāris.
3. Par Prokuratūras likuma 1. panta pirmās daļas, 4. panta pirmās daļas, 6. panta trešās daļas, 22. panta un 50. panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1., 58., 82., 86. un 90. pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2006. gada 20. decembra spriedums lietā Nr. 2006-12-01. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 206, 2006, 28. decembris.
 4. Par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 279. panta otrās daļas un 280. panta pirmās daļas 4. punkta daļā, kas nosaka, ka tiesas spriedums lietā par amatpersonas lēmumu par administratīvā soda uzlikšanu ir galīgs, un Latvijas Civilprocesa kodeksa 239. panta ceturtais daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 89., 91. un 92. pantam, kā arī 1950. gada 4. novembra Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2002. gada 20. jūnija spriedums lietā Nr. 2001-17-0106. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 95, 2002, 26. jūnijs.
 5. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā 15963/90 *Gradinger v. Austria*.
 6. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā 19178/91 *Bryan v. the United Kingdom*.
 7. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā 2614/65 *Ringeisen v. Austria*.
 8. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā 42049/98 *Związek Nauczycielstwa Polskiego v. Poland*.
 9. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā 4451/70 *Golder v. The United Kingdom*.
 10. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā 8416/79 *X v. The United Kingdom*.
 11. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā 9273/81 *Ettl and Others v. Austria*.
 12. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā 1398/03 *Markovic and others v. Italy*.
 13. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā 6289/73 *Airey v. Ireland*, para. 26.
 14. Eiropas Savienības Tiesas spriedums lietā C-385/09 *Nidera Handelscompagnie BV v. Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos*.
 15. Administratīvās rajona tiesas 2011. gada 28. marta spriedums lietā Nr. A420699510. Pieejams: <http://www.tiesas.lv/> [skatīts 25.12.2012.].

Atsauces

1. Plašāk par kvazitiesas institūtu skatīt autora promocijas darbu "Alternatīvās tiesību aizsardzības un strīdu risināšanas metodes administratīvajā procesā". Rīga, Latvijas Universitāte, 2013.
2. *Levits, E.* Administratīvā procesa likuma 2. panta komentārs. Rakstu krājums administratīvajiem tiesnešiem. Rīga: Publisko tiesību institūts, 2003, 157. lpp.
3. *Smith, S. A.* Constitutional and Administrative Law. London: Penguin Books, 1971, p. 527.
4. *Pranevičiene, B.* Quasi-courts in the System of Control of the Legality of Administration Activities and Investigation of Administrative Disputes. Doktoro disertācijas santrauka. Socialiniai mokslai, teise (01 S), Vilnius, 2003, p. 21.
5. *Cane, P.* Administrative Law. Fourth Edition. Oxford: Oxford University Press, 2004, p. 398.
6. *Robson, W. A.* Justice and Administrative Law. London: Macmillan & Co, 1928, p. xiii; *Künnecke, M.* Tradition and Change in Administrative Law. An Anglo-German Comparison. Leipzig: Springer, 2007, p. 21.
7. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms as amended by Protocols Nos. 11 and 14 with Protocols Nos. 1, 4, 6, 7, 12 and 13. Pieejams: http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/D5CC24A7-DC13-4318-B457-5C9014916D7A/0/ENG_CONV.pdf [skatīts 03.01.2013.].
8. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā 4451/70 *Golder v. The United Kingdom*, para. 32.
9. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā 2614/65 *Ringeisen v. Austria*, para. 95.
10. Satversmes 82. pantā nav ietverts nedz izsmelošs to institūciju uzskaitījums, kuras spriež tiesu, nedz arī tiesu varai piederīgās institūcijas. Sk. Par Prokuratūras likuma 1. panta pirmās daļas, 4. panta pirmās daļas, 6. panta trešās daļas, 22. panta un 50. panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1., 58., 82., 86. un 90. pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2006. gada 20. decembra spriedums lietā Nr. 2006-12-01. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 206, 2006, 28. decembris, secinājumu daļas 9.2. punkts.
11. Par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 279. panta otrās daļas un 280. panta pirmās daļas 4. punkta daļā, kas nosaka, ka tiesas spriedums lietā par amatpersonas lēmumu par administratīvā soda uzlikšanu ir galīgs, un Latvijas Civilprocesa kodeksa 239. panta ceturtais daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 89., 91. un 92. pantam, kā arī 1950. gada 4. novembra Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. pantam: Latvijas Republikas

- Satversmes tiesas 2002. gada 20. jūnija spriedums lietā Nr. 2001-17-0106. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 95, 2002, 26. jūnijs, secinājumu daļas 2. punkts.
12. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 8416/79 *X v. The United Kingdom*, para. 53.
 13. *Barnett, H., Jago, R.* Constitutional & Administrative Law. Eighth edition. London: Taylor & Francis, 2011, p. 836; *Pranevičiene, B.* Quasi-courts in the System of Control of the Legality of Administration Activities and Investigation of Administrative Disputes. Doktoro disertācijas santrauka. Socialiniai mokslai, teise (01 S), Vilnius, 2003, p. 20.
 14. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā 9273/81 *Ettl and Others v. Austria*, para. 34., 38.
 15. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā 19178/91 *Bryan v. the United Kingdom*, para. 37.
 16. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā 2614/65 *Ringeisen v. Austria*, para. 95.
 17. *Cipeliuss, R.* Vispārējā mācība par valsti. Rīga: Izdevniecība AGB, 1998, 244. lpp.
 18. Par likuma "Par tiesu varu" pārejas noteikumu 7. punkta otrā teikuma un 17. punkta (2008. gada 14. novembra likuma redakcijā) atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1., 83. un 107. pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2010. gada 18. janvāra spriedums lietā Nr. 2009-11-01. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 10, 2010, 20. janvāris, secinājumu daļas 8.1. punkts.
 19. Plašāk sk. *Creyke, R.* Tribunals in the common law world. Sydney: Federation Press, 2008.
 20. *Singh, M. P.* German Administrative Law in Common Law Perspective. 2nd edition. Berlin: Springer, 2001, p. 21.
 21. *Bukovskis, V.* Administratīvās tiesas reforma. *Tieslietu Ministrijas Vēstnesis*, Nr. 7.–9., 1925, 822. lpp.
 22. *Künnecke, M.* Tradition and Change in Administrative Law. An Anglo-German Comparison. Leipzig: Springer, 2007, p. 24–25.
 23. *Ibid.*, p. 21.
 24. *Singh, M. P.* German Administrative Law in Common Law Perspective. 2nd edition. Berlin: Springer, 2001, p. xii.
 25. *Brown, L. N., Bell, J. S.* French Administrative Law. Fifth Edition. Oxford: Clarendon press, 1998, p. 58–59; *Linden, E. C. H. J.* Judicial lawmaking and administrative Law. Antwerpen: Intersentia, 2005, p. xvii–xviii.
 26. *Holoubek, M., Lang, M.* Die Schaffung einer Verwaltungsgerichtsbarkeit erster Instanz. Wien: Linde Verlag, 2008; Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 2614/65 *Ringeisen v. Austria*, para. 12–23.
 27. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 15963/90 *Gradinger v. Austria*, para. 27.
 28. Lietuvas Republikos Administracinių bylų teisenos įstatymas. Pieejams: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_e?p_id=397519&p_query=&p_tr2= [skatīts 02.01. 2013.]; sk. arī Republic of Lithuania Law on Administrative Proceedings. Pieejams: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_e?p_id=91191&p_query=&p_tr2= [skatīts 02.01.2013.].
 29. Lietuvas Republikos Viešojo administravimo įstatymas. Pieejams: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_e?p_id=390913&p_query=&p_tr2= [skatīts 02.01.2013.]; sk. arī Republic of Lithuania Law on Public Administration. Pieejams: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_e?p_id=403417&p_query=&p_tr2= [skatīts 02.01.2013.].
 30. Lietuvas Republikos Administracinių ginčų komisijų įstatymas. Pieejams: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_e?p_id=377093&p_query=&p_tr2= [skatīts 02.01.2013.]; sk. arī Republic of Lithuania Law on Administrative Disputes Commissions. Pieejams: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_e?p_id=91193&p_query=&p_tr2= [skatīts 03.01.2013.].
 31. Ar 2010. gada 22. jūnija Administratīvo komisiju likuma grozījumiem tika izslēgti 4. pants, kas noteica apgabala administratīvo strīdu risināšanas komisijas statusu. Sk. Lietuvas Republikos Administracinių ginčų komisijų įstatymo 2, 3, 5, 6, 18 straipsnių pakeitimo ir 4 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymas. Pieejams: http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=376357 [skatīts 03.01.2013.].
 32. The tax authorities. Pieejams: <http://www.skat.dk/SKAT.aspx?oId=1880493> [skatīts 03.01.2013.].
 33. *Levits, E.* Vēstule toreizējai Valsts reformu ministrei Vitai Tēraudai par Administratīvā procesa likumprojektu, ko Ministru kabinets 1995. gada vasarā iesniedza Saeimai. *Vīne*, 05.02.1995. Npublicēts.
 34. *Dišlers, K.* Ievads administratīvo tiesību zinātnē. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 246. lpp.
 35. Valsts pārvaldes iekārtas likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 94, 2002, 21. jūnijs.
 36. Ar Latvijas Republikas Ministru kabineta 2007. gada 4. decembra sēdes protokolu Nr. 68 39. § apstiprinātā Administratīvā procesa efektivizēšanas koncepcija, 16. lpp. Pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=2413> [skatīts 12.01.2013.].
 37. Turpat.

38. Administratīvajā rajona tiesā pieaug pieteikumu skaits: 2008. gadā – 3625, 2009. gadā – 4037, 2010. gadā – 4335, 2011. gadā – 4554. Tiesu informatīvās sistēmas statistika. Pieejams: http://tis.lursoft.lv/tisreal?FORM=TIS_STAT_O [skatīts 17.12.2012.].
39. Phillips, O. H. Constitutional and Administrative Law. Fifth edition. London: Sweet & Masefield, 1973, p. 497; [B.a.] The administrative justice system. A justice system at the heart of relations between citizens and public authorities. Paris: Conseil d'état, 2010, p. 5.
40. Pass, O. Tagadni meklējot. Nobela prēmijas lekcija 1990. gadā. Pieejams: http://www.satori.lv/raksts/178/Oktavio_Pass/Tagadni_meklejojot_Nobela_lekcija_1990_gada [skatīts 03.01.2013.].
41. Tiesu informatīvās sistēmas statistika. Pieejams: http://tis.lursoft.lv/tisreal?FORM=TIS_STAT_O [skatīts 17.12.2012.].
42. Wiesböck, C. Establishment of the Asylum Court, Exclusion of the Administrative Court – No total revision of the Austrian Constitution. *Vienna Journal on International Constitutional Law*, April 2009, vol. 3, p. 303–306.
43. Administratīvā procesa likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 164, 2001, 14. novembris.
44. Ryan, M., Foster, S. Unlocking Constitutional & Administrative Law. Series editors: Martin J., Turner C. London: Hodder Arnold, 2007, p. 628.
45. Leyland, P., Woods, T. Administrative Law. Fourth Edition. Oxford: Oxford University Press, 2002, p. 203.
46. Piem., Administratīvās rajona tiesas 2011. gada 28. marta spriedums lietā Nr. A420699510. Pieejams: <http://www.tiesas.lv/> [skatīts 25.12.2012.].
47. Piem., Vyriausioji administracinių ginčų komisija sprendimas 2010 m. kovo 9 d. Nr. 3R-(2010/05-4R-43). Pieejams: http://www.vagk.lt/lt/ks_sprendimai.php?id=47 [skatīts 27.12.2012.].
48. Cane, P. Administrative Law. Fourth Edition. Oxford: Oxford University Press, 2004, p. 387.
49. 2009 metų Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos veiklos ataskaita. Vilnius: Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos, 2010, p. 8. Pieejams: <http://www.vagk.lt/lt/body.php?c=1198246909&p=1203925467> [skatīts 29.12.2012.].
50. 2009 m. Mokestinių ginčų komisija prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės veiklos ataskaita. Vilnius: Mokestinių ginčų komisija prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, 2010, p. 6. Pieejams: <http://www2.mgk.lt/veiklos-ataskaitos> [skatīts 11.12.2012.].
51. Bilak, D.A. Administracine Justicija Lietuvoje. Vertinimas. (Administrative Justice in Lithuania an Assessment). Parengė Jungtinių Tautų vystymo programa. Vilnius: UNDP, 2003, p. 19.
52. Leyland, P., Woods, T. Administrative Law. Fourth Edition. Oxford: Oxford University Press, 2002, p. 202., 204.
53. Sk., piem., Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu lietā: 6289/73 *Airey v. Ireland*, para. 26.
54. Cane, P. Administrative Law. Fourth Edition. Oxford: Oxford University Press, 2004, p. 394.
55. Sal. 2011 metų Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos finansinė atskaitomybė. Vilnius: Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos, 2012. Pieejams: <http://www.vagk.lt/lt/body.php?c=1198246909&p=1203925467> [skatīts 12.12.2012.]; 2010 metų Mokestinių ginčų komisija prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės finansinių ataskaitų rinkinys. Vilnius: Mokestinių ginčų komisija prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, 2009. Pieejams: <http://www2.mgk.lt/?pageid=55> [skatīts 12.12.2012.]; Cane, P. Administrative Law. Fourth Edition. Oxford: Oxford University Press, 2004, p. 392.
56. Sk. Robson, W.A. Justice and Administrative Law. London: Macmillan & Co, 1928, p. 263.-264.
57. Pranevičiene, B. Quasi-courts in the System of Control of the Legality of Administration Activities and Investigation of Administrative Disputes. Daktaro disertacijos santrauka. Socialiniai mokslai, teisė (01 S), Vilnius, 2003, p. 23.
58. Eiropas Savienības Tiesas spriedums lietā: C-385/09 *Nidera Handelscompagnie BV v. Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos*, para. 34.-40.
59. Sk. *Puymbroeck, R.V.* Comprehensive legal and judicial development: toward an agenda for a just and equitable society in the 21st century. Washington: World Bank Publications, 2001, p. 37; *Dišlers, K.* Ievads administratīvo tiesību zinātnē. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 247.-248. lpp.
60. Lietuvos Respublikos Mokesčių administravimo įstatymas. Pieejams: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_e?p_id=231855&p_query=&p_tr2= [skatīts 14.12.2012.].
61. Bilak, D. A. Administracine Justicija Lietuvoje. Vertinimas. (Administrative Justice in Lithuania an Assessment). Parengė Jungtinių Tautų vystymo programa. Vilnius: UNDP, 2003, p. 33.
62. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 42049/98 *Związek Nauczycielstwa Polskiego v. Poland*, para. 29.
63. Sk., piem., Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu lietā: 1398/03 *Markovic and others v. Italy*, para. 99.

64. Par Civilprocesa likuma 400. panta pirmās daļas 1. punkta un 405. panta pirmās un trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2010. gada 17. maija spriedums lietā Nr. 2009-93-01. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 79, 2010, 20. maijs, secinājumu daļas 13.1. punkts; Par Prokuratūras likuma 1. panta pirmās daļas, 4. panta pirmās daļas, 6. panta trešās daļas, 22. panta un 50. panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1., 58., 82., 86. un 90. pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2006. gada 20. decembra spriedums lietā Nr. 2006-12-01. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 206, 2006, 28. decembris, secinājumu daļas 8. punkts.

Summary

Article 6 of the European Convention of Human Rights and Article 92 of the Constitution of the Republic of Latvia covers not only the classic court authorities, but also quasi courts. The above legal norms are not categorical and do not provide strictly that the rights to a fair and open hearing of the case can be implemented by applying to the court only. The quasi court possessed several advantages in comparison to the court, e.g. the informality of the process, specialization, accessibility that ensures efficient private parties' judicial protection and dispute resolution. Quasi courts can hear a high number of cases within a comparatively short time period. Slightly distant legal control from the point of view of time ensures higher quality of the administrative procedure.